

En afrikansk profetkirke Jesu Kristi kirke på jorden ved profeten Simon Kimbangu

AV NILS E. BLOCH-HOELL

Det har vært sagt at Afrika vil bli morgensdagens kristne kontinent, en forståelig, men neppe holdbar prognose. Et kristent kontinent har aldri eksistert og vil aldri oppstå. Likevel er spådommen ikke grepet ut av luften. Sør for Sahara går den kristne kirke uhyre sterkt frem. Det er eksempler på en årlig vekst på ti prosent. Og det er en tre-fire ganger så høy vekstrate som befolkningen i de samme landene kan oppvise.¹⁾

Veksten omfatter mange kirkesamfunn, også lutherske og romersk-katolske. Blant de hurtigst voksende kirker har vi den store og uensartede gruppen av såkalte *Independent* (eller *Indigenous*) *African Churches*. Det skal være ca. 6000 av dem, med over ti millioner, kanskje nær seksten millioner medlemmer. De fleste av dem, over 3000, finner vi i sørafrikanske land.²⁾ Vi må her la ligge det store og fascinerende spørsmålet om de såkalte uavhengige afrikanske kirkene. Lesere som ønsker å orientere seg om det problemet og denne utfordringen, kan begynne med en oversiktsartikkel f.eks. i *A Concise Dictionary of the World Christian Mission* (eller *World Christian Encyclopedia*), og så lese Bengt Sundklers to bøker: *Bantu Prophets in South Africa* (1948 og 1961) og *Zulu Zion and some Swazi Zionists* (1976). Her vil vi konsentrere oss om den største, men ikke den eldste, av disse kirkene, nemlig *Jesu Kristi kirke på jorden ved profeten Simon Kimbangu*.

Kimbanguistkirken oppsto og har sitt senter i det tidligere belgisk Kongo, det nåværende *Zaire*. Dette er et av Afrikas største land og har over 25 millioner innbyggere. (Landet er 80 ganger så stort som Belgia som hersket over *Zaire*.) Omtrent halve befolkningen tilhører stamme- eller primalreligionene. Noen og førti prosent bekjenner seg som kristne, og resten er muslimer.³⁾ Statistikken er selvsagt usikker.⁴⁾ Den store protestantiske unionskirken er

L'Eglise du Christ au Zaire. Norske misjonærer fra pinsebevegelsen driver et stort arbeid i landet.

Grunnleggeren

Grunnleggeren av Afrikas største «uavhengige» kirke var *Simon Kimbangu*.⁵⁾ Han ble født i landsbyen Mkambe 24. september 1889. Han ble tidlig foreldreløs og ble oppdratt av morens søster. Han gikk fire år i en grunnskole som ble drevet av Baptist Missionary Society og ble undervist og døpt i 1915. Han virket en tid som lærer, kanskje også evangelist i dette selskaps tjeneste. Kimbangu giftet seg i 1914 med Mwilu Marie og fikk tre sønner med henne. Hun ble etter hvert en ledende skikkelse i bevegelsen. I 1918 mente Kimbangu at han fikk kall til å preke for sine landsmenn, men han motsto kallet (Kallsaudisjon). En tid prøvde Kimbangu seg som handelsmann i Kinshasa, men med lite hell. Senere tok han en kortere tid jobb som «boy» hos en baptistmisjonær, men dro så tilbake til Nkambe der han livnærte seg som bonde og snekker. Den 6. april 1921 utførte han sin første helbredelse under bønn og håndspåleggelse, motvillig, etter hva han har fortalt. Flere helbredelser fulgte. Det fortelles endog om dødes oppvekkelser. Og med Bibelen i hånden begynte Kimbangu å preke for sine landsmenn. Han forkynte bot og tro på Kristus. Folk skulle slutte med fetisjisme (avgudsdyrkelse) og polygami og være lydige mot Guds bud. Forkynnelsen synes å ha vært preget av vestprotestantismens vekkelserfromhet, også i dens strenge seksualmoral med f.eks. avstandtagen fra tradisjonell dans med erotiske innslag. Det fortelles at det snart oppstod en sterk bevegelse omkring Kimbangu. Pinsen var kommet til Nkambe. Tusener skal ha forlatt sitt arbeid og flokket seg om ham. Blinde ble sendt til kilden ved Nkambe for å bade, be og bli helbredet der.⁶⁾

Mangelen av skriftelige samtidskilder er ytterst beklagelig. De belgiske kolonikilder er ikke frigitt ennå. Vi vet derfor ikke bestemt om alle som kom til Kimbangu var kirkemedlemmer, men mange av de som kom var åpenbart enten katolske eller protestantiske kristne. Kimbanguistene selv hevder i dag at Kimbangu på fem måneder oppnådde mer enn fremmedmisjonærer hadde gjort gjennom mange år.^{6b)} De belgiske kolonimyndigheter mislikte sterkt den uro som hadde oppstått. De fryktet tydeligvis at bevegelsen var rettet mot de hvite. Det kan neppe være tvil om at det i bevegelsen omkring Kimbangu var antikonoriale og antihvite tendenser, selv

om Kimbangu selv var imot bruk av vold og selv om bevegelsen som helhet aldri på noe tidspunkt har vært militant revolusjonær. *Marie-Louise Martin* har i sin grunnleggende bok, *Kirche ohne Weisse, Simon Kimbangu und seine Millionenkirche im Kongo*, søkt å fremstille kimbanguist-kirken som totalt apolitisk. Denne sveitsiske teologen er medlem av kirken og er dekanus for kirkens teologiske seminar ved Lutendele nær Kinshasa. Dr. Martin var en tid misjonær for «Mission de Paris», og gjorde i alle fall i 1968 tjeneste som professor ved University of Lesotho.⁷ Martins i og for seg verdifulle bok har en tydelig apologetisk tendens, og hennes fremstilling av Simon Kimbangu er likefrem blitt betegnet som hagiografisk, det vil si at helten Kimbangu er blitt en helgen. Dette er hevdet, og som det synes, overbevisende av *Werner Usdorf* i hans *Afrikanische Initiative*.⁸ Det fortelles således at en gruppe av Kimbangus tilhengere som ble fengslet i 1921 møtte frem med Bibelen i hånden idet de sang «sangen om krigen mot de hvite.»⁹ Usdorfs syn støttes av case studies fra 1970-årene, selv om disse lokalhistoriske studiene ikke *beviser* noe om kimbanguismens særpreg i dens første år.¹⁰ Vi kjenner likevel en del brev og dagboks-materiale som kaster litt lys over kimbanguismen i 1921–23. I brev av 25. juni 1921 omtaler the Rev. W.B. Frame, engelsk baptistmisjonær i Kongo, Simon Kimbangu som «a young man of good standing in the church». Det bekreftes også at Kimbangu aldri tok betaling for sine helbredelsesgjerninger.¹¹ I et langt og velskrevet brev av 2.6.1923 fra tre fengslede kimbanguister forsikrer de sin gamle lærer, den tidligere misjonæren G.P.R. Cameron at de ikke lærer noe annet enn det han selv har lært dem.¹²

Kimbangus virksomhet som sådan syntes å være begrenset til forkynnelse og helbredelsesvirksomhet. Det var uroen omkring ham som ser ut til å ha bekymret kolonimakten. Kimbangus virksomhet varte derfor bare i ca. fem måneder. Og allerede den 3. oktober 1921 ble Kimbangu dømt til døden av en belgisk militærdomstol. Dessuten skulle han motta 120 piskeslag. Pisketorturen måtte han tåle, men dødsdommen ble omgjort til livsvarig fengsel av kong Albert etter at en engelsk og en amerikansk baptistmisjonær hadde søkt om benådning.¹³

Kimbangu tilbrakte resten av livet, 30 år i fengsel, ofte ensomt fengsel, mer enn tusen km borte fra sitt hjemsted. Fengselstiden kan fysisk sett ikke ha vært så altfor grusom ettersom Kimbangu levde så vidt lenge. Han ble 62 år, en uvanlig høy alder i Kongo.

Kimbangu fikk beholde sin bibel i fengselstiden. (Fra fengselstiden finnes et amatørfoto av ham.)

Kimbanguist-bevegelsen 1921–1959

Kimbangu ble snart martyrt. Benådningen ble sett på som en seier. Og det mest betydningsfulle: kimbanguist-bevegelsen levde videre og spredte seg over større områder. Dette skjedde bl.a. ved de mange arrestasjoner som medførte deportasjoner til andre distrikter, noe som faktisk ga nye ekspansjonsmuligheter for bevegelsen.

Kimbangu fikk sjelden motta besøk i fengselet, og kunne bare i noen grad påvirke, men ikke lede bevegelsen. – Bevegelsen ble holdt under streng oppsikt av kolonimakten, og dens tilhengere fikk ikke komme sammen til egne møter. Det gjorde de nå allikevel. Også andre vanskeligheter opplevde bevegelsen i 1920-årene. Det kom til et spent forhold til baptistmenighetene, fordi noen av disse mistet de fleste av sine medlemmer.

Tallet på utviste eller deporterte ble meget stort. Martin opplyser at 37 000 familieoverhoder ble deportert i årene 1921–1957, og at det totale tall på deporterte dermed kom opp i over 100 000. Det forteller atskillig om bevegelsens ekspansive kraft. Den arbeidet under vanskelige kår, men klarte likevel å bygge primitive «forsamlingshus» (chappelles). De besto rett og slett av stolper og tverrliggere med palmebladtak, og var altså uten vegger. Man kjøpte bibler (nytestamenter med salmene og deler av G.T.) på de protestantiske misjonsstasjonene, og man fikk i stand enkle skoler der barn fikk lære å lese og hvor de lærte å synge salmer og sanger. Det ble etter hvert vanskelig å få tak i sangbøker, og det virket med til å fremme tilveksten av originale kimbanguistsalmer. Bevegelsens hymnologi har ikke vært gjort til gjenstand for spesialundersøkelse. (Så vidt vites er undersøkelsen av hymnologien forsømt også ellers når det gjelder de «uavhengige» afrikanske kirkene.) Det er sterkt å beklage, for det eksisterer et utsagn fra juletider 1923 som kan tyde på at bevegelsens sanger skiller seg ut som noe særpreget: «Vi vil synge våre sanger. Vi er verken katolske eller protestantiske. Vi synger for vår Gud; hvis administratoren vil forvise oss til øvre Kongo, er vi beredt til å gå.»¹⁴) Martin gjengir ganske visst noen ytterst få salmer, men de er et alt for spinkelt grunnlag for en skikkelig analyse. Så meget kan likevel antydes ut fra disse tidsbestemte sangene: Jesus, forløseren omtales og på-

kalles stadig. NB «Jesus i våre hjerter.» Men også fienden nevnes hyppig, og det siktes tydeligvis til kolonimakten som bl.a. har sørget for at «alle våre evangelister er blitt forvist». ¹⁵⁾ Lidelsen (misère) er også et tilbakevendende motiv, men også troen på Gud som skaper og far.

Kirken organiseres

Helt frem til 1959 dreiet det seg om en bevegelse med lokale variasjoner og ikke om en organisert kirke. Kimbanguismen var heller ikke den eneste utpreget afrikanske bevegelsen i landet. I Nedre Kongo fantes det chiliastiske profetbevegelser som også ga rom for svart messianisme. Noen av disse påberopte seg Kimbangu. Martin hevder at verken Kimbangu eller hans medhjelpere ville vedkjenne seg disse. ¹⁶⁾ En av disse retningene omtales som *Ngunzistene*, av kikongo-ordet *ngunza* som betyr profet. Disse skal av Kimbangu ha blitt oppfattet som falske profeter. Av disse kunne Kimbangu oppfattes som «de svartes gud». Og det oppsto legender omkring ham, og disse var til dels preget av nasjonalisme og hat mot de hvite. Ekstasen spilte stor rolle her, og de kunne derfor kalle seg selv for «trembleurs», skjelvere eller folk med den Hellige Ånd. Tungetale spilte stor rolle, mens denne er sjelden blant kimbanguistene. Endelig foretok de eksorsismer, noe som kimbanguistene tok avstand fra fordi disse seremoniene ble oppfattet som hedenske.

I 1934 kom Frelsesarméen til distriktet. Den vakte stor oppsikt og fikk stor tilslutning. Noen misforsto S'en som sto på offiserenes kraver og trodde at armeen kom i Simon Kimbangus navn. Det skjedde faktisk en sammenblanding av de to bevegelsene, særlig i fransk kongo, Folkerepublikken Kongo. ¹⁷⁾

Kimbangus tre sønner levde tilbaketrukket til flere år etter farens død. Men årene ble en god forberedelsestid for dem, særlig for den eldste og den yngste. Begge ble tvunget til å bo i katolske internat, men fikk også sin opplæring av katolikkene. Den yngste av dem, *Joseph Diangienda* (f. 1918) er nå kirkens «åndelige leder».

Jesu Kristi kirke på jorden ved profeten Simon Kimbangu

Fra 1956 opphørte kimbanguismen å være en bevegelse og ble gradvis bygget opp til å bli «*Eglise de Jésus-Christ sur la terre par le prophète Simon Kimbangu.*» Men så sent som i 1957 forekom

det fengslinger og deportasjoner av kimbanguister. Først den 24. desember 1959 ble kirken offisielt anerkjent. Den hevdes allerede da å ha hatt en million medlemmer. Dette ble feiret stort den 1. juledag, som er kirkens store festdag ved siden av 6. april, minnedagen for Kimbangus første helbredelsesunder. Kirken blir ledet av Kimbangus tre sønner med den yngste som den øverste.¹⁸⁾

Kirkedannelsen førte i den første fasen til vanskeligheter for kimbanguistelever i katolske og protestantiske skoler. Derfor besluttet kirkens ledelse allerede den 4. januar 1960 at den skulle bygge opp et eget skoleverk. Arbeidet med skolene lyktes godt. I året 1968 ble det oppgitt at ca. 93 600 elever gikk i kimbanguist-skoler med statsstøtte og ytterligere mange tusen i skoler uten statsstøtte. Man opprettet i 1962 et institutt til utdanning av landsby-prester. Og åtte år senere fikk kirken et pedagogisk og teologisk institutt utenfor Kinshasa. Dette er kirkens egentlige teologiske fakultet. Dekanen, dr. Marie-Louise Martin rapporterte i 1981 at fakultetet (L'Ecole de théologie Kimbanguiste) var blitt drastisk «afrikanisert» siden 1979 da de første fem B.D.-kandidater begynte å delta i undervisningen. Fakultetet hadde i 1981 tre hvite profesorer. To av dem var amerikanere, den ene med misjonærstatus. Den andre, dr. William Bailly hadde vanskeligheter med å bli anerkjent som misjonær av sin egen kirke, the Protestant Episcopal Church. En engelsk fredskorpsarbeider (kveker) har gitt engelskundervisning.

De teologiske studentene har gjerne lønnet arbeid i studietiden f.eks. som lærere eller sekretærer. I 1981 var det 76 studenter på Lutendale utenfor Kinshasa. Fakultetet har planer om å samarbeide med to andre fakulteter, henholdsvis i Zaire og i Kamerun for å føre enkelte frem til doktorgraden. Og de tre fakultetene praktiserer allerede utveksling av gjesteforelesere.¹⁹⁾

I følge *Handbuch Religiöse Gemeinschaften* (2. oppl. Aachen 1979 s. 753) hadde kirken allerede i 1960-årene mellom en og tre millioner medlemmer fordelt på ti land, blant dem Zaire, folke-republikken Kongo, Den sentralafrikanske republikk, Kamerun og Zambia. Flere undersøkelser, blant andre den av Droogers, tyder på at mange av medlemmene stammer fra den romersk-katolske kirke, fra baptistkirker og i mindre grad fra Frelsesarmeen. I 1978 antok man at kirken hadde ca. 4 millioner medlemmer. Det er en fordobling i løpet av syv år.²⁰⁾ I 1981 hevdet kirken selv å ha ca. 5 millioner tilhengere, hvorav 4 millioner i Zaire.^{20b)}

Sosialetikk i praksis og teori

Kimbanguist-kirken har en aktiv sosialetisk praksis og holdning. Den driver et stort skoleverk. Droogers' undersøkelse, som vesentlig bygger på materiale fra 1976–77, viser at kirkens yngre medlemmer har et høyere utdannelsesnivå enn medlemmer av den romersk-katolske kirke, baptistkirkene og Frelsesarmeen. Og det vil si at nivået må ligge betydelig over gjennomsnittet i Zaire.²¹⁾ Og selv om kirken gir rom for håndspåleggelse med bønn om helbredelse, driver den også sine egne poliklinikker og hospitaler.

Kirken stiller seg positivt til det nåværende regime i Zaire. – Det eneste partiet i Zaire heter «Revolusjonens folkebevegelse» (Mouvement Populaire de la Revolution). Det hevdes at man ikke i noe kirkesamfunn i Zaire kan se så mange som går med partimerker som i kimbanguist-kirken. Det er også verd å legge merke til at kirkelederen, Diangienda synes å følge presidentens (Mobutus) mønster når han besøker forskjellige distrikter. Begge ankommer i et militærfly (C-130), og bringer med hornorkester og inspiserer den fremmøtte æresgarde osv.²²⁾

I Kimbanguist-kirkens store teologiske redegjørelse fra høsten 1977 finnes det også et langt avsnitt med overskriften «*Kirken og samfunnet.*»²³⁾ Vi skal se på noen av de viktigste utsagnene i dette avsnittet. «Evangeliet er aldri blitt forkynt i et vakuum, men alltid i et menneskelig miljø der politiske, økonomiske og kulturelle hensyn hører med. Følgelig kan ikke kirken, hvis hovedfunksjon er evangelisering, gjøre noen god gjerning ved å lukke sine øyne for verdens realiteter og operere på sidelinjen.» «Vi må kjempe konstant og helt til det siste mot alle de onder som alvorlig undergraver det menneskelige samfunn og hindrer mennesket fra å leve fullt forsonet med sine medmennesker og med Gud.» «Kimbanguist-kirken kan ikke være stum og likegyldig like overfor flagrant og skamløs krenkelse av menneskerettigheter.»²⁴⁾ Men «kirken må ikke handle før den har foretatt en uttømmende og kritisk analyse av situasjonen og av landets politiske, økonomiske og sosiale strukturer.» «På det økonomiske område vil kirken være i favør av en uavhengig nasjonal økonomi som verken blir dominert av multinasjonale selskaper eller av et nasjonalt fåmannsvelde.»

På den annen side «må kirken samarbeide fullt ut med enhver regjering som er opptatt av å sikre respekten for ekte demokrati ved ekte demokratiske institusjoner som er etablert av befolkningen selv.»²⁵⁾ Kirken er motstander av enhver regjeringsform som

er basert på rasisme og på at flertallet dominerer over mindretallet.» «Kimbanguist-kirken gir sin tilslutning til den internasjonale erklæring om menneskerettigheter og til de prinsipper som gjelder for De forente nasjoners organisasjon.» «Kort sagt: marxisme og kimbanguisme er uforenelige, men kimbanguist-teologien er ikke motstander av en sosialistisk organisering av økonomien.»²⁶⁾

Kimbanguist-kirkens ledelse har altså en gjennomreflektert og balansert holdning til sosialetikken og dens praktiske anvendelse. Her er både teori og praksis på et ganske annet avansert plan enn det som man vanlig møter i Afrikas «uavhengige» kirker. Profilen ligger nær det som er utformet av Vestens velferdsstater.

Det er verd å merke seg at disse uttalelsene er formet så sent som i 1977. Så langt jeg kan se, er de derfor en kodifisering av en holdning og en praksis som allerede var et faktum. Dette bekreftes ved lesningen av et lite avsnitt om særlige borgerplikter. Dette er både en beskrivelse av praksis og en presisering av visse prinsipper.

«Kimbanguister betaler sine skatter, respekterer nasjonalflagg og -sang og gjør militærtjeneste og bekjenner en ikke-vold som slett ikke er passiv pasifisme.».. Kirken «fordømmer energisk og spesielt aggresjonskrig, kolonierobringskrig, kriger som opprettholder rasisme og apartheid.»²⁷⁾

Individaletikk og livsholdning

Kimbanguist-kirken har en streng og «pietistisk» moral, og de ti bud må nøye overholdes. Abort aksepteres bare på medisinske indikasjoner, og kirken fordømmer bruk av kontraseptivmidler som ødelegger det liv som allerede er til stede. Den tar bestemt avstand fra seksuelle forbindelser før og utenfor ekteskapet, og fra polygami. Det ansees som forkastelig å gi uttrykk for erotiske følelser i andres nærvær. Forretningsvirksomhet på søndager er forbudt, og en kimbanguist må ikke drikke alkohol, danse, bruke narkotika, røke eller spise svinekjøtt. Det siste begrunnes ikke med et gammeltestamentlig bud, men med at «de urene ånder som Jesus kastet ut tok bolig i en sveinflokk.» Merkelig nok har de lov til å servere «en rimelig mengde alkohol» for gjester som ikke er kimbanguister.»²⁸⁾ Man må ta av seg skoene på ethvert gudstjenestested, og kvinner og piker må tildekke hodet når de går i kirken. De må også unngå å bære usømmelige klær, så som miniskjørt eller korte kjoler eller andre klær som stiller ut mesteparten av kroppen. Kimbanguister må ikke vaske seg eller sove naken, og

de må ikke bruke tryllemidler eller søke medisinmenn eller trollmenn. De kan heller ikke være medlemmer av hemmelige selskaper. Droogers' inngående case studies gir flere interessante opplysninger om fromhetsliv og moralske holdning. Kollektene i denne kirken er flere ganger så høy som i andre kirker, og kimbanguister ber oftere og leser mer i Bibelen enn folk i andre kirker. Deres moralkodeks overholdes strengere enn ellers, og aktivitetsnivået i kirken er meget høyt, inklusive dugnad når kirker bygges og holdes ved like. De første bønnene i gudstjenesten pleier å referere seg til ukens synder. De synder som omtales er meget konkrete: å lyve, stjele, fornærme, begå ekteskapsbrudd og å drepe. Å ta imot bestikkelser synes langt mindre utbredt i kimbanguist-kirken enn i andre kirker.²⁹⁾

Troslæren

I samme hefte av WCC Exchange som gjenga den teologiske erklæringen fra 1977 finnes også en kort *kimbanguist-katekisme*. Den inneholder 35 spørsmål og svar. Vi skal se litt på disse før vi går tilbake til den teologiske erklæringen. Katekismen er skrevet av Diangienda i 1963.³⁰⁾

De første seks spørsmålene og svarene handler om skapelsen og syndefallet og er bibelhistorisk orientert. Også de følgende tre spørsmål og svar er bibelhistoriske og fører frem til Jesu fødsel. Gud «sendte sin eneste sønn Jesus Kristus til verden hvor han godtok å dø for å gjenløse menneskene fra synd.» I det følgende fremheves jomfrufødselen, og det gis en uhyre sammentrengt fremstilling av Jesu liv, død og oppstandelse. Av de resterende spørsmål og svar handler femten om Simon Kimbangu og Kimbanguist-kirken. De tre sønnene og deres fødselsdager er også regnet opp. En del av stoffet om Kimbangu er rent biografisk, men et par utsagn har teologisk betydning. Det heter f.eks. i spørsmål 20: «Hvilket eksempel viser at den Hellige Ånd er med oss?» Og svaret lyder: «Jesu apostler utførte ved den Hellige Ånds kraft de samme mirakler som han gjorde. I Simon Kimbangu er den Hellige Ånd manifestert, han oppreiste døde, ga den blinde synet igjen, fikk den lamme til å gå og helbredet alle slags sykdommer.» Og på spørsmålet om «hva Simon Kimbangu representerer for oss kimbanguister» svares det i § 35: «Simon Kimbangu er visshet om Jesus Kristus hos hvem han er vår støtte (with whom he is our support).

Takket være ham vet vi at Jesus Kristus ved sin død og oppstandelse har frelst menneskeheten uten å gjøre forskjell på raser.» – Det uklare punktet er leddet «with whom he is our support.» Droogers hevder i sin undersøkelse at han (og hans medarbeidere) aldri er kommet over noe eksempel på at Kimbangu er fremstilt som det afrikanske motstykket til Jesus, men samtidig hevdes det at i folkefromheten kan Kimbangu bli bedt til, og man kan henvende seg til ham i hymner.³¹⁾ Martin synes altså å ha rett i at kimbanguismen ikke gir rom for svart messianisme. Men det finnes åpenbart eksempler på at Kimbangu omtales i vendinger som er betenkelig nær de som anvendes om Ånden, uten likevel offisielt å sette likhetstegn mellom disse.³²⁾

Vi vender tilbake til fremstillingen av troslæren fra 1977. Jeg har ikke sett noen kommentar til denne erklæringen i Skandinavia, fra sett en notis i Luthersk Kirketidende i 1978. I forordet til erklæringen hevdes det at kimbanguist-kirken er interkonfesjonell, fordi dens medlemmer kommer fra den katolske kirke, så vel som fra protestantiske kirker. Begrunnelsen tør være tvilsom, men det er nok mulig å se at kimbanguismen har opptatt i seg enkelte trekk fra de trossamfunn som medlemmene skriver seg fra.³³⁾

En annen sak er det at kirken er økumenisk innstilt. Som en konsekvens av dette ble kirken opptatt i Kirkenes verdensråd i august 1969. Dette ble offisielt stadfestet under K.V.'s generalforsamling i Nairobi i 1975.

Kimbanguismen gir kort og fyndig uttrykk for sin skapelsestro, som er helt tradisjonell. Troen på den treene Gud er mer utførlig behandlet, og det hevdes at treenigheten er hierarkisk i sin struktur. «Dette sees av det faktum at den evige Gud Fader befaler sin sønn Jesus Kristus å komme for å forløse menneskeheten fra synd. Kristus påtar seg i lydige underkastelse dette oppdrag.»³⁴⁾ Og den Hellige Ånd anerkjenner og underkaster seg Kristi autoritet. Man skal uttrykke seg i vendinger som kan ligne tritetisme: Men man skal være forsiktig med å slå fast den slags på et spinkelt grunnlag. Det hevdes at «den tredje person i Gud, den Hellige Ånd, også har en menneskelig likhet, hvis legeme er åndelig og følgelig er usynlig for levende mennesker.» Og: «For kimbanguist-teologi er den Hellige Ånd en faktisk person som tenker og handler i den treene Guds dimensjon.»³⁵⁾ Ellers er utredningen om Gud stort sett en bibelhistorisk parafrase med mange bibelsitater. De fleste av utsagnene om Gud omtaler den Hellige Ånd. Dette er «Åndens kirke».

Også utredningen om en «*betinget frelse*» er relativt utførlig. I den gamle pakt var frelsen betinget av at man holdt de ti bud. «Den grunnleggende forskjell mellom den nye pakt i Jesus Kristus og de tidligere pakter mellom Gud og mennesket er at den har en global og universell frelsende karakter som ikke kan bli begrenset av tid og enda mindre av sted.» – Dette presiseres ytterligere. Mens de gamle pakter nesten utelukkende angikk Israel, er den nye «pakt som ble etablert ved Kristi offer potensielt til beste for hele menneskeheten.»³⁶⁾

Så kommer forklaringen på hvorfor dette avsnittet har overskriften «*A conditional salvation.*» «For kimbanguist-teologien blir mennesket frelst hvis, og bare hvis, de følgende tre betingelser blir oppfylt: guddommelig nåde, tro på Gud, hans Messias, gode gjerninger.»³⁷⁾ Den første betingelsen beror på Gud alene, og Gud har ikke sviktet sine løfter, «for ved sin Sønn, Jesu Kristi død har han fått i stand potensiell nåde for hele menneskeheten. Kimbanguist-teologien går ikke med på at mennesket blir frelst ved nåde alene. For nåde er bare et av de tre kravene som avgjør frelsen.» Det var derfor, heter det, at Simon Kimbangu etter Kristi eksempel pleide å forsikre at det er kristne menn og kvinner som ikke kommer til å arve evig liv, fordi de ikke trofast har fulgt Guds bud. Her vises det til Jesu ord i Mt. 25,31ff «Ikke enhver som sier til meg «Herre, Herre» osv.»³⁸⁾ Kimbanguist-kirken avviser tanken om kollektiv frelse. «Hvert enkelt menneske må utarbeide sin frelse, for Herren vil komme igjen for å betale igjen «enhver etter hans gjerninger.»»

Vi skal ikke for raskt avvise kimbanguist-teologien som gjerningskristendom og synergisme. Det tør vel hende at vi her står overfor et etisk alvor som i første rekke tolker troen som en livsholdning og praksis og ikke primært som intellektuell overbevisning. «Kimbanguist-teologien setter ikke til side det faktum at Guds kjærlighet for menneskeslekten er umåtelig.» Men denne kjærlighet, sies det, har sine grenser. «Det troende menneske, og særlig den kristne mann og kvinne erfarer Guds kjærlighet dag for dag.» «Med andre ord: guddommelig nåde er en nødvendig, men ikke en tilstrekkelig betingelse for frelse.»³⁹⁾

Det er ganske visst så at kimbanguismen legger stor vekt på det den oppfatter som rett kristen atferd, men kristenstanden er ikke redusert til å være indentisk med et ytre atferdsmønster. Den legger også stor vekt på anger og bot. «Den botferdige må føle samvittig-

hetsnag for sine feil», heter det. «Med andre ord: han må komme nærmere Kristus, som han må tjene med et maksimum av effektivitet og oppriktighet.»⁴⁰⁾

Men kirken ekskommuniserer ingen. Den plasserer de som har gjort seg skyldig i grove forgåelser «under disiplin.» Dette betyr at de ikke kan motta sakramentet i maksimalt seks måneder, om det da ikke dreier seg om definitivt brudd med kirken. I denne tiden skal vedkommende være i stadig kontakt med presten. Den fullstendige bot må inkludere en total og oppriktig bekjennelse. Man kan bekjenne for presten alene. Men det vanlige er at man bekjenner for en gruppe.

I den teologiske erklæringen som vi her gjennomgår er det et eget avsnitt om «*de helliges samfunn*». Dette er ikke en beskrivelse av kirken, men av kristne av en særlig kvalitet. De var ikke virkelige hellige. Bare Jesus var det. Men de er likevel mottatt av Kristus i hans himmelske rike, «fordi de i deres levetid trofast hadde tjent Gud.» Og blant slike nevnes Abraham, Noah, Moses, Daniel, Ezekiel, Jesaja, døperen Johannes, apostlene, «og må vi ikke si Simon Kimbangu og mange andre menn og kvinner, unge og gamle.» Disse skal utgjøre «Kristi hoff.»⁴¹⁾

Det forsikres riktignok, med tydelig hentydning til katolsk helgendyrkelse, at man ikke trenger mellommenn. Likevel brukes det her uttrykk om Simon Kimbangu som ikke bare kan minne om helgenlitteraturen, men som ellers reserveres for omtalen av den Hellige Ånd. Man kan, understrekes det, gå direkte til Kristus med sin bønn. Men det kan være bra å få litt hjelp også, for å fremme sin sak hos Kristus, f.eks. av Paulus, Peter eller Kimbangu. For «det er klart at Simon Kimbangu er nettopp dette – en advokat på våre vegne overfor Kristus, så at Herren kan besvare våre bønner så hurtig som mulig.»⁴²⁾ For kimbanguist-teologien er Kimbangu en slags Simon av Kyrene som bar Kristi kors.

Sakramentene har hatt en meget svak plass i kimbanguistkirken, forståelig nok, ettersom det tok noen og tretti år før bevegelsen ble til kirke. Likevel må man si at det tok svært lang tid, mer enn et tiår, før kimbanguist-kirken fikk en ordnet sakrament-forvaltning og en elementær sakrament-teologi. Det tør være flere grunner til dette. Tradisjonene fra perioden før kirken ble ordnet spiller en rolle, likedan påvirkningen fra amerikansk og britisk baptismsjon med deres svake nattverdsyn- og praksis. Medlemmene som er kommet fra den katolske kirke har åpenbart ikke maktet å øve på-

viselig innflytelse her. Det er derimot helt klart at den, høyst forståelig, antivestlige (antihvite) tendens også har virket til å fremme ønsket om å skape en annerledes sakrament-teologi. Vi må ikke glemme at nettopp sakrament-forvaltningen så å si var forbeholdt misjonærene da kimbanguismen ble til. Innledningen til avsnittet om sakramentene i erklæringen fra 1977 er i så måte opplysende:

«De millioner av kristne menn og kvinner over veldige områder av verden som mottok evangeliet fra misjonærer fra Vesten kjemper ennå til denne dag desperat for å fri seg fra de slette virkninger av den arrogante type teologi som visse teologer fra den Nordatlantiske verden prøvde å gjennomføre overalt. Helt til slutten av kolonitiden var det som om Gud bare kunne åpenbare seg for menneskene gjennom folk fra Vesten. Disse millioner av mennesker ønsker ikke lenger å være kristne i vesterlendingers bilde og likhet.»⁴³⁾ Innledningen omtaler også forakten og mistanken som et hvilket som helst teologisk bidrag annet steds fra ble møtt med inntil nylig.

Dåpen

Under henvisning til skriftsteder som Mt.3,11. Mrk. 1,8 og Lk. 3,16 hevder kimbanguist-kirken at dens *dåpspraksis* er bibelsk. Det dreier seg om en innvielseshandling under håndspåleggelse og bønn, men uten bruk av vann. Den kalles for «den Hellige Ånds dåp.» Johannes dåpen og noen av Jesu ord om dåpen settes opp mot hverandre. Jeg kan vanskelig se det annerledes enn at kimbanguist-kirkens dåpsteologi er et forsøk på å forsvare en praksis som kunne synes naturlig eller i alle fall forståelig i perioden før kirkedannelsen, men som den kristne kirke ellers vil ha vanskelig for å se som et dåps sakrament. Man spør seg selv om Frelsesarmeenes spiritualistiske dåpssyn kan ha spilt inn her. Man ordlegger seg slik: «For kimbanguist-teologien markerer Jesus både slutten på den tidligere praksis med dåp med vann og begynnelsen på en epoke med dåp med den Hellige Ånd.»⁴⁴⁾ Og man fortsetter med å reise spørsmålet om ikke apostlene i sin dåpspraksis med vann var «mer royalistiske enn kongen, siden Jesus selv avsto fra å døpe med vann.» I den videre begrunnelse slår den bastante biblisme sprekker: «Kimbanguist-teologien holder for at det ikke var virkelig nødvendig for apostlene å fortsette å døpe med vann, selv om det ikke var noe galt i det. De trodde uten tvil at det var umaken verd.»⁴⁵⁾ Og så kommer kanskje det mest interessante: «Kimban-

guist-kirken hevder at det var tilfeller hvor apostlene ikke alltid handlet under den Hellige Ånds inspirasjon, tilfeller der de handlet som vanlige dødelige. De var tross alt bare mennesker som Herren hadde kalt til sin tjeneste.» Det vises så til stridsepisoder mellom apostlene. Gal. 2,11–14; Ap.gj. 15,37–39. I denne sammenheng tar man også avstand fra Paulus-ordene om at kvinnen skal tie i forsamlingen, under henvisning til kirkens erfaring. Gud kan bruke kvinner, f.eks. Simon Kimbangu's kone Marie Muilu (Muwilu) på like fot med menn.⁴⁶⁾

Kimbanguist-kirken anerkjenner fullt ut andre kirkers dåpspraksis, og praktiserer aldri «dåp med den Hellige Ånd» overfor døpte som vil slutte seg til kirken. Deres «åndsdåp» meddeler ikke noe som ikke kan gis i vanddåpen. På dette punkt er altså deres lære meget forskjellig fra pinsevennenes.

Erklæringen tar ikke avstand fra barnedåp. Men kirken selv døver ikke barn før de har nådd den alder da de selv kan foreta en beslutning, og det vil si i 12-årsalderen. Før dåpen går en «lese-tid» eller et katekumenat. Det er vanlig at kimbanguistene bringer barna sine til kirken når de er ca. tre måneder for at de skal bli velsignet av presten. Skikken med barnevelsignelse tyder på innflytelse fra Frelsesarmeen.

Nattverden

Det innrømmes åpent at nattverden har voldt vanskeligheter. «Helt fra starten i 1960 har kimbanguist-kirken møtt vanskeligheter angående nattverdfeiringen.» Man satte ned en kommisjon som arbeidet i fem år uten å komme til noe brukbart resultat. Først i 1970 kom man frem til forslag som det var enstemmighet om: «For Kristi blod skal fortynnet honning brukes. Dette var døperen Johannes' føde. For Kristi legeme en kake som er laget av poteter, egg, maismel og grønne bananer. Etter bønnen om velsignelse blir honningen og kaken i virkeligheten Kristi blod og legeme. Å motta kommunion er for kimbanguister langt mer enn å minnes Kristus. Det er virkelig og i sannhet å ete og drikke Herrens legeme og blod.»⁴⁷⁾ Så fortelles det at man bare feirer nattverd tre ganger i året, nemlig 1. juledag, 6. april, den dagen da Kimbangu begynte sin helbredelsesvirksomhet og 12. oktober, som er Kimbangu's dødsdag. Det hevdes at nattverden feires så sjelden for å understreke dens sakrosankte karakter. Disse tre nattverdsgudstjenester skal forberedes ved våkenattsgudstjenester o.l.

Det synes klart at det var ønsket om å bruke afrikanske nattverdelementer som var et hovedpoeng i de ti år lange drøftelsene om nattverden. Det ligger nær å anta at bruk av alkoholfri nattverdvin har vært et viktig diskusjonstema. Det sies intet om lesning av innstiftelsesordene, men det legges en eiendommelig vekt på Kristi virkelige nærvær i nattverden, i åpenbar kontrast til et reformert nattverdssyn. Skal man her prøve å etterspore noen innflytelse utenfra, kan det bare bli tale om den romersk-katolske kirke. Luthersk påvirkning er utelukket.

Sakramentenes virkning

Det svakeste punktet i kimbanguismens sakramentpraksis- og syn er elementene, særlig manglende bruk av vann. Men kirken legger en påfallende stor vekt på sakramentenes nådemiddelvirkning. «Dåpen er det sakrament som gjør oss til medlemmer av Kristi folk. Man blir bare en kristen ved dåp. Ved dåpen mottar vi tilgivelse for våre synder ved Jesu Kristi guddommelige nåde. Vi mottar den Hellige Ånd ved dåpssakramentet og blir derved ett med Kristus og med våre medmennesker som lik oss er blitt døpt med den samme Ånd, uansett hvilket kristent samfunn de tilhører.»

«Når det gjelder nattverden, betegner den primært at Herren Jesu Kristus enda en gang ydmyker seg ved å komme og ta bolig i nattverd gjesten (kommunikanten), og på samme tid tilgir synderen hans/hennes feil. Dette er et av de sjeldne tilfeller når det menneskelige vesen nesten oppnår helliggjørelse, for nøyaktig i det øyeblikk når en person mottar nattverden, blir han eller hun forenet med Kristus.»⁴⁸⁾ Flere av uttrykkene i den engelske teksten minner om katolsk teologi: Eucharist, communion, the contrite sinner, foruten betegnelsene for realpresensen.

Ordinasjonen

Ordinasjonen regnes også som et sakrament. «Ordinasjon er det sakrament ved hvilket kirken i Kristi navn oppreiser noen av sine medlemmer til prestetjenestens, diakonens eller diakonissens verdighet.»⁴⁹⁾ Bare prester med særlig fullmakt kan ordinere, og bare prester kan forvalte sakramentene. Presten skal både være leder og tjener, understrekes det.

I de første årene ordinerte man personer uten teologisk utdanning. Både kvinner og menn ordineres, men nå kreves teologisk utdanning og «solid kristen erfaring» før ordinasjonen. Men presten

har ikke monopol på å evangelisere, og presten må identifisere seg sosialt med sin menighet. Det siste må sies å ha en enorm betydning i en afrikansk kontekst. Også *ekteskapet* defineres som et sakrament, under henvisning til 1. Mos. 1,27f og Mt. 19,15. Begge brudefolkene må være kristne, og ingen av dem må være «under disiplin.»⁵⁰⁾ Men «blandede ekteskap» godkjennes. Det fremheves at ekteskapet må være frivillig og at foreldrenes samtykke ikke er tilstrekkelig grunnlag for kirkelig vigsel. – Typisk for Afrika i dag! Det nevnes ellers at brudefolkene først feirer det vanlige «stammebryllup», men uten å flytte sammen før kirkelig vigsel. Kirken er sterkt imot polygamiet.

I tillegg til sakramentene praktiseres som nevnt håndspåleggelse og bønn om helbredelse. Tungetale og profetisk tale høres, men oppmuntres ikke. Man kan også i Faderens, Sønnens og den Hellige Ånds navn bade eller vaske seg i den hellige kilden ved Nkambe. Og man kan gi syke mennesker «hellig vann», uten at dette er forklart nærmere.

Kimbangist-kirkens teologi har sine eiendommeligheter, og det finnes uortodokse trekk både i teori og praksis. I det store og hele ligger likevel både kirkens praksis og den teologi nærmere Vestens etablerte kirker enn de mer utpregede profetkirkene i Afrika. Som helhet betraktet er både menighetsliv og teologi ganske «konservativt».

Kimbanguistene «tror på», eller regner med eksistensen av et helvete for de onde som frivillig har avslått å ta imot «den frelsende hånd som Han rekker ut til enhver som ønsker å bli frelst.» Det står klart for kimbanguistene at Gud ikke tilbyr frelsen bare til noen og ikke til alle. Men bare de fortapes som «i hjertets hårdhet har avslått å tro på Herren og adlyde hans bud.»⁵¹⁾

Kimbanguismens eskjatologi kan vel betegnes som nøkernt konservativt. Troen på det himmelske Jerusalem er like selvfølgelig som overbevisningen om helvetet. Og man regner med at vi lever i «de siste tider», siden tegnene på det syens å være der. Men det sies også at det er god grunn til både å fordømme eskjatologisk spekulasjon («alarmism») og profetier om verdens undergang til en fiksert tid som til å fordømme eskjatologisk indifferensisme.

Trosbekjennelse

Kimbanguismens ortodokse grunnholdning kommer til uttrykk i dens trosbekjennelse som igjen er bygget på den nikenske trosbe-

kjennelse. Hele tros læren i Nicænum (egentlig Nicæno-Constantinopolitanum) er i behold, men ordlyden er noe forenklet. Man leter således forgjeves etter ordet *allmektig* (pantokrator) som betegnelse for Gud.⁵²⁾ Denne betegnelsen er heller ikke brukt i den utredningen om den treene Gud som er nevnt ovenfor. Det behøver ikke i og for seg å bety at man skal tillegge dette særlig vekt. Det er jo uttrykkelig sagt at Gud Fader er skaperen, den evige og ene. På den anen side er det klart at enhver forkortelse i en trosbekjennelse vil bety en redusert dogmatisk presisjon. Og det kan neppe være tvil om at den forkortede form som kimbanguist-kirken har valgt er lettere å få tak i enn den mer omstendelige form. Det er likevel grunn til å merke seg at man ikke har nøyhet seg med den enda knappere form som Den norske kirke bruker, nemlig den apostoliske bekjennelse.

En misjonerende kirke

Kimbanguist-kirken begynte som en vekkelsesbevegelse på tvers av, men vel vesentlig innenfor de «gamle» misjonskirkene. Om mange, trolig de fleste medlemmene synes lenge å ha vært kirke-medlemmer på forhånd. Vi har ingen data som forteller hvor stor prosent av den nåværende kirkens medlemmer som kommer fra islam eller fra stammereligionene. Men kirkens program er i alle fall klart misjonerende, med sikte på aktiv og bred lekmannsinnsats. I den teologiske erklæringen som vi her kommenterer kommer dette til uttrykk i et eget avnitt med overskriften *Evangelisering ved og for hele Guds folk*. Her fremheves det sterkt at evangeliseringen ikke bare er de geistliges sak. Misjon er enhver kristens rett og plikt. Og det gjaldt på Jesu tid at «menn og kvinner, gamle og unge, alle ble brukt av ham for menneskenes frelse.»⁵³⁾ Kirken protesterer derfor mot enhver diskriminering av enhver art mot kvinner og unge under utøvelse av kirkens tjenester. Kirken har et visst (ikke oppgit antall) kvinnelige prester, og kirken er bygget opp slik at den sikrer kvinner og unge en rimelig andel i beslutningsorganene på alle plan. Man har også egne bønnegrupper og møter (retreats) for medlemmer av menigheten. Og hvem som helst som er fullt medlem av en menighet bør kunne preke. Men så må livet også stemme med forkynnelsen. *Kirkens effektive eller funksjonelle enhet* settes opp som et mål. Arbeidet for kirkens praktiske enhet må foregå uten (vestlig) paternalisme, mellom likeverdige deltagere. Det gjelder å overvinne de århundregamle splittelser som

også er eksportert til den tredje verden. Målet er enhet i mangfold (unity in diversity). Det fremheves uttrykkelig at man ønsker å være fleksibel med hensyn til former, også for sakramentforvaltningen.⁵⁴⁾

Frem for alt må enheten vise seg i praksis, i en manifestert solidaritet. Det er viktig nok å kunne feire Herrens nattverd sammen, men det *kan* være like viktig å drikke en kopp te eller kaffe sammen.

Etter å ha lest kimbanguist-kirkens teologiske utredning fra 1977, offentliggjort i Kirkenes verdensråds bi-månedlige dokumentasjons service sommeren 1978, vil nok mange europeiske teologer være fristet til å kritisere den både for læremessig indifferentisme og kjetterske eller halvketterske innslag. Direkte synkretisme vil være atskillig vanskeligere å påvise. Jeg tror man skal være forsiktig med å felle en forhastet kritisk dom. Både erklæringen og kirkens fromhetsliv, som nok ikke er fri for innslag som vi vanskelig kan akseptere, må bedømmes på bakgrunn av dens historiske forutsetninger, og ut fra kirkens afrikansk-pragmatiske grunnholdning. Et vitnesbyrd om kimbanguist-kirkens posisjon er det foredrag som kirkens generalsekretær holdt på verdensmøtet for Kirkenes verdensråds kommisjon for verdensmisjon og evangelisering i Melbourne i mai 1980. *Bena-Silu* holdt et av foredragene om «Kirkene vitner om Riket» og hadde som undertittel på sitt foredrag «*A Kimbanguist Approach*».⁵⁵⁾

Foredraget er dels et konsentrat av enkelte punkter i erklæringen fra 1977 som kunne passe til Melbourne-møtets tema «Komme ditt rike», og dels et lite supplement til enkelte aspekter ved erklæringen. Den viktigste teologiske tilføyelsen tør være en kort presentasjon av kirkens ekklesiologi. Kirken er «totaliteten av de personer som hører til den kristne familie.» Uttrykket fremhever egentlig kirken som sosiologisk størrelse, dens evne til å skape bevissthet om å tilhøre (gruppeidentitet). Dette sikter til kirken her på jorden. Når man taler om Guds rike, tenkes det på en «størrelse eller enhet som består av dem som er under den hellige Treenighets styre, på alle som er rettferdiggjort ved Jesus Kristus.» Vi legger merke til at rettferdigjørelsen er omtalt ved en verbal konstruksjon, ikke ved et abstrakt substantiv.

Det er, etter mitt skjønn, et tegn på modenhet at man ikke har noen illusjoner om «den rene menighet.» «Kirken er ikke bare et åndelig samfunn, men er også en menneskelig størrelse.» Og denne

består av «langt fra perfekte mennesker.»⁵⁶⁾

Man hevder på ny at evangeliseringsarbeidet må utføres i respekt for den lokale kultur, men likevel ikke slik at man godtar skikker som strir mot kristen etikk. Som eksempel nevnes det tradisjonelle kongolesiske prøveekteskap, som man tar bestemt avstand fra.

Nattverdfeyringen omtales som et misjonerende vitnesbyrd, ja som mulighet til å bringe en appell til omvendelse.

De charismatiske gaver, hevdes det, har også en misjonerende effekt. Her omtales så vidt profetisk tale, men Bena-Silu oppholder seg mer ved helbredelser ved bønn som har sin regelmessige plass i kirkens liv, også på dens helsesentra og hospitaler.⁵⁷⁾

Noen utførlig sammenfattende karakteristikkk av kimbanguistkirken kan jeg ikke gi, ettersom jeg ikke har studert den som en «participant observer.» Flere vil rubrisere den som zionistisk eller «etiopisk» eller profetisk-helbredende.⁵⁸⁾ Men om David B. Barrett's generelle uttalelse om the African Independent Church Movement er riktig, med enkelte unntagelser, så må den i alle fall gjelde for kimbanguistkirken. Barrett sier: «En økumenisk bestemmelse av deres (dvs. kirkenes) teologiske karakter må anerkjenne at, selv om de i mange henseender kommer til kort overfor anerkjent kristen ortodoksi, så etablerer deres nesten universelle krav på å bekjenne den historiske Jesus som Herre og frelser dem som genuine kristne kirker.»⁵⁹⁾

Dette stemmer med muntlige meddelelser jeg har fått fra to norske misjonærer med personlig kjennskap til kimbanguistkirken i Folkerepublikken Kongo og med hva en legemisjonær fra pinsebevegelsen med lang tjeneste i Zaire har uttalt. I begge land ble kirken betraktet som et stort og sterkt voksende evangelisk trosamfunn. Kirken var representert ved fellesmøter, og frasett endel hentydninger til Kimbangu var kimbanguistenes forkynnelse ikke til å skille fra det man kunne høre f.eks. i menigheter grunnlagt av Misjonsforbundet. En underlig profetkirke, som norske pinsevenner og misjonsforbundere kan ha prekenfelleskap med og som samtidig deltar aktivt i Kirkenes verdensråd.⁶⁰⁾

NOTER

1. Iflg. Afrika-eksperten David B. Barrett, som regner med at det i 1980 fantes ca. 200 millioner i kristne kirkesamfunn i Afrika.
2. *David B. Barrett* i *A Concise Dictionary of the Christian World Mission*

- s. 9f. Tallene er fra ca. 1970, men er her ajourført med tillagt sannsynlig årlig vekst slik D.B.B. angir vekstraten. Ecumenical Press Service 1982.03. 70–71 oppgir at det er 6000 forskjellige slike kirker, fra små samfunn med bare en menighet til Kimbanguist-kirken. Jfr. David B. Barrett (ed.), *World Christian Encyclopedia*, Nairobi/Oxford 1982 s. 815 der det hevdes at det i 1980 var 24 458 000 medl.
3. *Lutheran World 2 & 3* 1977. *Lutheran Churches in the World. A Handbook* s. 154ff. Jfr. *H.W. Turner*, *Black Africa Bibliographies and Guides in African Studies*, Boston/Lond. 1977.
 4. I følge *Donald A. McGavran/Norman Riddle*, *Zaire. Midday in Missions*, Valley Forge, Pa 1979 s. 116ff var det i 1976 61,6 prosent kristne i landet. Boken omtaler ikke Kimbanguist-kirken!
 5. Den følgende historiske fremstilling bygger vesentlig på *Marie-Louise Martin*. *Kirche ohne Weisse*. Simon Kimbangu und seine Millionenkirche, Basel 1971, særlig s. 68ff, supplert med *Werner Usdorf*, *Afrikanische Initiative*. *Das aktive Leiden des Propheten Simon Kimbangu*, Frankfurt 1975 s. 104ff og *Cecilia Irvine*, *The Birth of the Kimbanguist Movement in the Bas-Zaire 1921* i *Journal of Religion in Africa*, Vol. VI, fasc. 1, 1974 s. 23–76. De to siste deler stadfester og dels korrigerer Martin. Jfr. E. Andersson, *Messianic popular Movements in the Lower Congo*, Uppsala 1958.
 6. Irvine bygger bl.a. på en misjonærs dagbok og på brev fra 1921. Hun opplyser bl.a. s. 26 at Kimbangu var medl. av baptistkirken i Ngombe Lutete og s. 28 at 4 av S.K.'s tilhengere ble arrestert sammen med ham i 1921, og at misjonærer fikk besøke dem i fengslet. S. 31f meddeles at en misjonærkonfer. i belg. Kongo i okt. 1921 vedtok en res. m. sterk kritikk av profetbev., uten å nevne S.K.'s navn. S. 35 hevdes det at S.K.'s første helbredelsesgjern. fant sted medio mars 1921.
 - 6b. *Bena-Silu*, *To the Kingdom A Kimbanguist Approach*, i *International Review of Mission* July/Oct. 1981 s. 285.
 7. WCC Exchange April 1978 s. 35.
 8. Usdorf s. 37,41ff.
 9. Sm.s. s. 206.
 10. *André Droogers*, *Kimbanguism at the Grass Roots*. Beliefs in a local Kimbanguist Church, *Journal of Religion in Africa* 1980 s. 188ff. – I følge Irvine s. 48 rapporterte *L'Avenir colonial Belge* medio juli 1921 at S.K. hadde startet en ny rel. og at først 40 og senere 12 sorte protestanter var arrestert. Noen av S.K.'s tilhengere skal ha kastet en Maria-statue ut av et katolsk kapell. S. 51 opplyser samme kilde for 21. aug. at noen av «profetene» skal ha oppfordret til å nekte å betale skatt. Det var, Irvine s. 47, mange «profeter» som opptrådte samtidig m. S.K., noen av dem m. tungetale og forkynnelse av en sort Messias. – Den eldste trykte fremstilling av bev. er vel *P.H.J. Lerrigo*, M.D. *The «Prophet Movement» in Congo*, the Internat. Rew. of Missions 1922 s. 270–77. Forf. omtaler særl. helbredelser u. håndspålegg. og bønn, med skjelvinger. «Grave disturbances has been caused in the work alike of Protestant and Roman Catholic missions in the Lower Congo during the past year by the rise and rapid growth of «the Prophet Movement», centering in the teaching and activities of Simon Kimbangu, one of the members of the church of Wathen, a station of the English Baptist Mission.»

11. Irvine s. 67,39.
12. Sm.s. s. 73–76.
13. Sm.s. s. 65 gjengis L’Avenir Colonial Belge 27.11.1921 der kolonimaktens aksjon mot kimbanguismen omtales som «la répression du mouvement Kimbanguiste» og fortsetter med flg. «Nous avons eu l’assurance que des mesures énergiques ont été prises pour enrayer définitivement la peste Kimbanguiste s’étant encore.» Sm.s. s. 69ff gjengis bl.a. søknad om benådning for S.K. De protestantiske misjonærer la stor vekt på å forsikre om sin lojalitet overfor den belgiske kolonimakt og omtaler S.K. som en uvitende mann uten militær aktivitet og uten politisk engasjement.
14. Martin s. 105.
15. Sm.s. s. 122. Jfr. E. Andersson, Churches at the Grass-Roots, A Study in Congo – Brazzaville, Lond. 1968 s. 92ff. Her omtales vekkelseranger uten synkretistiske innslag. Jfr. s.s.s. 35 der bevegelsens ekstatiske karakter omtales.
16. Martin s. 78f. I flg. Andersson 1958 s. 144 gikk en messiansk bev. i Kongo ved den katolske André Matswa (+ 1942) i 1944 inn i kimbanguist-bev.
17. Martin s. 130ff.
18. Sm.s. s. 151ff; jfr. spesialnr. WCC Exchange No. 4 July 1978 The Church of Jesus Christ on Earth by the Prophet Simon Kimbangu. The Essence of Kimbanguist Theology. Introductory Note.
19. IAMS News Letter May-October 1981 s. 61; jfr. WCC Exchange April 1978 s. 35ff.
20. WCC Exchange July 1978 Introductory Note.
- 20b. Ecumenical Press Service 1982.03.70–71.
21. Droogers s. 190.
22. Sm.s. s. 204. Det hevdes at afrikansk frigjøringssteologi ikke har hatt særlig innflytelse på kimbanguist-teologien. Ecumenical Press Service 1982.03.70–71.
23. WCC Exchange July 1978 s. 19ff.
24. Sm.s. s. 20.
25. Sm.s.
26. Sm.s. s. 21.
27. Sm.s.
28. Sm.s. s. 23.
29. Droogers s. 190f.
30. WCC Exchange July 1978 s. 25ff.
31. Droogers s. 200ff.
32. Droogers s. 198 hevder at S.K. i folkefromheten (lokalt) kan oppfattes som «Talsmannen» i Joh. 14. Dette er bekreftet muntlig av en norsk pinsemisjonær (cand.philol.) med mange års erfaring fra Zaire.
33. WCC Exchange July 1978 s. 1.
34. Sm.s. s. 2f.
35. Sm.s. s. 4.
36. Sm.s.
37. Sm.s. s. 5.
38. Sm.s.

39. Sm.s. s. 6.
40. Sm.s.
41. Sm.s. s. 7f.
42. Sm.s. s. 8.
43. Sm.s.
44. Sm.s. s. 9f.
45. Sm.s. s. 10.
46. Sm.s.
47. Sm.s. s. 11f.
48. Sm.s. s. 12.
49. Sm.s. s. 13.
50. Sm.s. s. 14f.
51. Sm.s. s. 15f.
52. Sm.s. s. 17.
53. Sm.s. s. 17ff. Jfr. *David Tatchell*, *The Kimbanguists, One World*, June 1982 s. 11f.
54. WCC Exchange July 1978 s. 11ff.
55. *International Review of Mission* July-Oct. 1981 s. 284ff.
56. Sm.s. s. 284.
57. Sm.s. s. 287ff.
58. Usdorf s. 25.
59. *David B. Barrett*, *African Independent Church Movement i A Concise Dict. of the Chr. World Mission* s. 9f.
60. Etter at denne artikkel ble skrevet har jeg registrert en del fransk litteratur som jeg ikke har hatt adgang til, med unntagelse av *Charles-André Gilis*, *Kimbangu. Fondateur d'eglise, Éditions de la Librairie Encyclopédique, Bruxelles 1960*. Den frisinne katolske forf. gir en sympatisk skildring av S. K., kimbanguismen og Kimbangu-kirken. Han har brukt trykte kilder, bl.a. av E. Andersson og Sundkler og har talt med S. K.'s sykepleier S. Eudoxie og med hans lege og med fengselspresten. Han fremhever den vekt Kimbangukirken legger på liturgien, men nevner også «Confusions doctrinales» (s. 75). «Enten Kimbangu har dødd som katolikk eller kimbanguist, har han dødd i fred. Er det ikke bare det som er viktig?» (s. 109).